

Nr 2. 2021

Läsombudet

Tidningen för läsombud och högläsare

Kajsa Bergh
och Maria
Lorentzon är
Årets läsombud
2021.

”DET GER MYCKET
ATT VI UPPTÄCKT
LÄTTLÄST”

Digital Shared Reading • Johan Werkmäster vinner pris • Nya lättlästa böcker

Anmäl dig till Läsombudsregistret!

Är du läsombud eller frivillig högläsare? Då kan du anmäla dig till Läsombudsregistret och få tidningarna Läsombudet och Läsliv, nyhetsbrev och inbjudningar till inspirations- och utbildningsdagar.

Anmäl dig till registret via e-post eller telefon:

E-post | register@mtm.se **Telefon** | 040-653 27 00

Populärt att läsa digitalt

◆ I år fick vi in rekordmånga nomineringar till Årets läsombud, tack för det! Vi presenterar nu stolt vinnarna: Maria Lorentzon och Kajsa Bergh, barnbibliotekarierna som högläser digitalt för flera verksamheter inom LSS och daglig verksamhet på en och samma gång. Det var deras sätt att hitta något meningsfullt att göra när den egna verksamheten i princip stängdes ner. I intervjun på sidorna 4–5 berättar de om nervositeten de första gångerna och om värmen från deltagarna. Och om hur de lärde sig om lättläst på köpet.

Känslan av att inte behärska det digitala skriver AnnaMalin Kax, projektledare för Shared Reading i Jönköpings län, under på. På Bokmässan berättade hon och deltagaren Annika Blomqvist om sina erfarenheter av att ha digitala Shared Reading-träffar. Glädjande nog gick det över förväntan och med det nya greppet nådde de fler målgrupper. På Bokmässan presenterades också vinnaren av Studieförbundet Vuxenskolornas Lättläst-pris och det var många som blev glada när Johan Werkmäster kom upp på scenen. Hans populära serie **En naken karl** förgyller många lässtunder men det var för en annan bok han fick priset. Läs om vilken i intervjun med honom på sidan 7.

En annan populär bok är Jessica Frejs **Laga mat**. Hon har gett ut massor av kokböcker men det är första gången hon skriver en lättläst bok. Det är en bok hon hade velat ha som ung eftersom hon på grund av sin dyslexi hade svårt att läsa recept. På baksidan av tidningen kan du läsa mer om **Laga mat** och andra nya böcker som är lätta att läsa.

Trevlig läsning!

Anette Säfström, Redaktör

INNEHÅLL

3 Nyheter

4 De är Årets läsombud

6 Digital Shared Reading

7 Johan Werkmäster

8 Lästips – nya lättlästa böcker

Kontakta oss!

Mejla oss om du har tips och förslag på innehåll i tidningen.
info@mtm.se

Läsombudet ges ut av Myndigheten för tillgängliga medier två–tre gånger per år.

Redaktion: Anette Säfström, Hedvig Rudling, Sofia Alsterhag.

Ansvarig utgivare: Magnus Larsson **Tryck:** Taberg Media Group

ISSN: 2002-1674. **ISSN digital utgåva:** 2002-1682. **Webb:** mtm.se/lasombud

Omslagsfoto: Hedvig Rudling

Läsare inspirerar till läsmod!

Sedan 2013 har Kulturcentrum Skåne haft en lättläst bokcirkel tillsammans med Stadsbiblioteket i Lund. För att inspirera andra att våga läsa och visa hur viktigt det är med lättlästa böcker gav de 2020 ut boken **Bokcirkel i Lättläst. Så här gör vi!**

Nu har de tagit fram utställningen **Läsmod** som bygger på boken och erbjuder den till verksamheter där läsning och personlig utveckling har en central roll. De erbjuder också föreläsningar om att skapa läsmod för läsare med funktionsvariationer. Läs mer om Kulturcentrum Skåne och om utställningen på www.kulturcentrumsokane.com.

I utställningen berättar deltagarna i Kulturcentrum Skånes lättlästa bokcirkel om sina erfarenheter.

Ny handbok om valet

I februari kommer boken **Dags att rösta – valskola 2022** ut på LL-förlaget. Det är en lättläst handbok för den som vill rösta men känner sig osäker på hur, var, när och varför. Boken ges ut av LL-förlaget i samarbete med den lättlästa tidningen 8 Sidor. Läs mer på www.ll-forlaget.se

4300

Så många registrerade läsombud och frivilliga högläsare finns det i Sverige.

Hur känns det du läser?

Det har aldrig varit så populärt med bokcirklar och bokprat som nu men för en del kan det vara svårt att prata om böcker, även om man vill. Nu finns hjälp i form av en verktyglåda med brickor i olika material som man känner på och använder som stöd när man pratar om böckerna.

Projektet, som går under namnet Ordet och handen, drivs av Begripsam och Stockholms

stadsbibliotek med finansiering av Kulturrådet. Förutom verktyglådan erbjuder man dagliga verksamheter och särskilda boenden ett läsfrämjandepaket med taktill boksamtal och biblioteksbesök. Läs mer på projektets hemsida: www.ordetochhanden.se

Lättläst författarbesök på äldreboende

I förra numret av Läsombudet tipsade vi om Eli Åhman Owetz nya bok **Sköna Maj**, skriven särskilt för målgruppen äldre med demens. Boken blev snabbt populär och under hösten besökte författaren flera äldreboenden och läste högt ur sin bok för de boende. Vid sidan av sitt författarskap är Eli Åhman Owetz verksamhetsutvecklare på Studieförbundet Vuxenskolan Stockholm och håller i utbildningsdagar för läsombud och högläsare.

Foto: Håkan Owetz

"Det är så här det ska vara att vara bibliotekarie!"

När Maria Lorentzon och Kajsa Bergh högläser är omkring tio verksamheter med och lyssnar. Deras digitala högläsning har gjort succé inom LSS och dagliga verksamheter. Nu prisas de som Årets läsombud 2021!

Vi är jättestolta! Det känns så roligt att få ett sådant pris, både för vår skull och att det lilla vi har gjort kan sprida sig på det här sättet och inspirera andra. Så reagerar Maria Lorentzon och Kajsa Bergh, bibliotekarier på Skarpnäcks bibliotek i Stockholm, på beskedet att de har blivit utsedda till Årets läsombud 2021.

Allt började strax innan coronapandemin bröt ut. Kajsa och Maria fick en förfrågan av Skarpnäcks kulturhus om att starta högläsning på plats för LSS-boende och deltagare i daglig verksamhet. När pandemin gjorde det omöjligt med fysiska möten ställde de snabbt om och startade på eget initiativ digital högläsning istället. Med hjälp av kultur- och fritidsutvecklaren Jenny Åhsberger på idrottsförvaltningen fick de kontakt med LSS-boenden och dagliga verksamheter och kunde sprida information om högläsningen.

– Vi var väldigt nervösa innan vi satte igång, det kändes som att vi kastade oss ut i något okänt. Sen bestämde vi bara "nu provar vi". Det var ganska många osäkerhetsmoment: vi kände inte verksamheterna vi skulle rikta oss till och vi hade knappt haft ett zoommöte innan vi började ha högläsning. Vi hade inte heller jobbat med lättläst tidigare.

Men satsningen lyckades. Idag kopplar närmare tio verksamheter upp sig till högläsningen varje torsdag.

– I början var det lite struligt med tekniken, varken vi eller verksamheterna var så vana. Men vi har verkligen lärt oss av misstag som vi gjort och nu är det sällan några problem. Vi har också deltagare som briljerar i det tekniska och fixar ljudet till exempel. Många återkommer och lyssnar varje gång och ser fram emot nästa tillfälle.

Motivering

Årets läsombud 2021

"Kajsa Bergh och Maria Lorentzon har med stor initiativkraft byggt upp en digital bokcirkel på Skarpnäcks bibliotek för LSS-boenden och dagliga verksamheter. Med lyhördhet och kreativitet har de utvecklat bokcirkeln till att idag engagera ett stort antal deltagare i hela Stockholmsområdet. Bokcirkeln är ett inspirerande exempel på hur bibliotek kan främja högläsning inom LSS-omsorg och arbeta med lättlästa böcker."

Hur skapar man kontakt när man läser digitalt?

– Vi har resonerat att det skulle vara svårt att hinna med samma typ av högläsning om det skedde fysiskt varje vecka. Lättillgängligheten i det digitala gör att vi kan läsa så ofta. Man får väga det mot att kommunikationen kan bli lite ensidig ibland. När man högläser med lyssnarna på samma plats så skapas en atmosfär och gemenskap i läsningen, vi var lite undrande kring hur det skulle bli i ett digitalt format. Men det är sakerna

"Det har varit en enorm kompetensutveckling för oss vad gäller lättläst"

runt om kring som skapar den känslan. Vi börjar alltid med att vinka till varandra, det kan höras lite sorl från de olika verksamheterna, det blir en fin stämning när vi har lärt känna varandra. Vi har fått en väldigt personlig kontakt med dem som är med och lyssnar varje gång. Kajsa var sjuk ett par läsningar och när hon kom tillbaka var hon jätteefterlängad. En person sa: ”nu får du inte prata så mycket Maria, nu får Kajsa tala lite”, det tyckte jag var så härligt, berättar Maria.

Tack vare högläsningsträffarna har de lärt sig mycket om lättläst som genre och om lästeknik:

– Det har varit en enorm kompetensutveckling för oss vad det gäller den lättlästa boken. Det är en helt annan sak att läsa en lättläst bok tyst för sig själv jämfört med att sitta och högläsa den – det ställer helt andra krav på texten och inlevelsen. Själva högläsningen har vi också jobbat mycket med. Hur snabbt ska man läsa? Var ska man lägga betoningar? Ska man göra sammanfattningar om det är mycket som har hänt? Vi försöker ha koll på de reaktioner vi får, vad som funkar och vad som inte gör det. Vi är olika när vi läser, Kajsa lägger in lite olika röster i karaktärerna, det tycker jag (Maria) är svårt att göra. Vi kan få igång ett samtal om boken och hoppas att det sen kan fortsätta i verksamheterna. Även om en bok är färdigläst kan man fortfarande befinna sig i den världen och prata om boken och vad för typ av känsla den har gett en.

– Via det här projektet och lässtunderna har man fått upp ögonen för lättläst, det ger så mycket i andra situatio-

ner som bibliotekarie. Man vet mycket mer. Till exempel blev vi jätteglada när vi hörde att Johan Werkmäster fick Lättlästpriset, ”Yes, vilket bra val, han är så himla skön att läsa!”.

– Vi är barnbibliotekarier i grunden och många av våra aktiviteter stängdes ner under pandemin. Det gav så mycket energi att kunna jobba läsrämjande på det här sättet. Det kändes ”på riktigt” när man satt och högläste, trots att det var digitalt. Det gav oss den energi vi behövde för att orka med att ha en nedstängd verksamhet i övrigt. Det har varit flera gånger när man har kommit ut ur läsrummet och känt: ”Åh, det är så här det ska vara att vara bibliotekarie!”.

Text och foto: Hedvig Rudling

Maria Lorentzons och Kajsa Berghs tips för att högläsa digitalt:

- Var flera. Om man är två kan en person sköta den tekniska supporten medan den andra högläser.
- Börja med att sammanfatta vad som har hänt i boken om ni läser samma bok över flera tillfällen.
- Var lyhörd och försök att se lyssnarnas reaktioner.
- Ha kontakt med en samordnare som kan hjälpa till att informera, dela ut affischer och marknadsföra högläsningen.
- Kontakta en daglig verksamhet och fråga om du kan läsa digitalt eller på plats för den verksamheten.
- Prova dig fram, det är inte farligt om det blir lite fel i början.

Succé för digital Shared Reading

Att läsa och samtala digitalt om litteratur, kan det verkligen fungera? Ja, absolut. Dessutom över förväntan och bättre än fysiska träffar.

Shared Reading har blivit en populär metod för högläsning och diskussion av skönlitteratur i grupp. Under pandemin har en omställning till digitala grupper och utbildningar av nya läsledare tvingats ske.

I samtalet "Shared Reading under pandemin – utmaningar och möjligheter" som hölls på Bokmässan i september berättade Annika Blomqvist, deltagare i en digital Shared Reading-grupp och AnnaMalin Kax, Studieförbundet Vuxenskolan, projektledare för det treåriga Arvsfondsprojektet Shared Reading i Jönköpings län om sina erfarenheter av Shared Reading under pandemin. Samtalsledare var Catharina Kåberg som varit med i styrgruppen för Arvsfondsprojektet.

AnnaMalin Kax lyfte inledningsvis två utmaningar. Det ena var tekniken. I början var de osäkra på hur de skulle dela texterna och hur de skulle göra för att det skulle bli bra för deltagarna. Den andra utmaningen var att motivera läsledarna och deltagarna. Hon erkände också att de inte trodde att digitala shared Reading-grupper skulle fungera men valde ändå att testa med två grupper.

– Vi blev knockade över att det blev så fina effekter hos deltagarna, att vi fick det varma samtalet, reflek-

Foto: Apelöga

Samtalsledaren Catharina Kåberg, deltagaren Annika Blomqvist och projektledaren AnnaMalin Kax under seminariet "Shared Reading under pandemin – utmaningar och möjligheter" på Bokmässan.

tionerna, genombrotten. Precis som Shared Reading är tänkt att vara, sa AnnaMalin Kax som också upplevde att de digitala träffarna öppnade dörrar för fler.

– Vi hade en deltagare som låg i sin säng hemma och kunde vara med i gruppen och få ut effekten av den här metoden. Det var häftigt att vi kunde öppna för ännu fler att vara med.

Annika Blomqvist som tidigare varit deltagare i en fysisk grupp och under pandemin testade på en digital grupp berättade att hon nu föredrar det digitala:

– Jag tycker att det finns jättemånga fördelar. Dels att man sitter hemma, man behöver inte gå iväg, man kan vara förkyld men vara med ändå och man kan känna att egentligen orkar jag inte det här idag men jag kan vara med och lyssna.

Hon poängterade också det intressanta i att träffa nya människor:

– Jag tycker det har varit väldigt

spännande. I den gruppen jag var med i var vi sju deltagare från olika delar av Sverige. Det var ju personer som jag aldrig skulle ha träffat annars men vi upplevde en väldig gemenskap och fick jättebra samtal kring de olika novellerna som vi läste.

Avslutningsvis hade AnnaMalin Kax tre tips för den som vill starta en digital grupp:

- Testa för att se om det funkar.
- Man kan behöva vara lite mer aktiv och övertydlig i sin uppmärksamhet gentemot deltagarna.
- Lita på metoden, den håller även digitalt. Det ger fina effekter och är en spännande resa att ge sig in på.

Text: Anette Säfström Foto: Apelöga

Läs mer om om Shared Reading och hur du blir kursledare på Studieförbundet Vuxenskolas webbplats: www.sv.se/sharedReading

5 FRÅGOR TILL...

Johan Werkmäster, vinnare av Studieförbundet Vuxenskolas Lättläst-pris 2021 för sin lättlästa bearbetning av Vilhelm Mobergs **Sista brevet till Sverige**. Boken gavs ut på LL-förlaget 2019.

1 Hur känns det att vinna priset?

– Jag är glad och hedrad och stolt.

Vid sidan av mitt vanliga författarskap har jag skrivit lättlästa böcker sedan slutet av 1980-talet. Det har blivit ungefär tio egna böcker och runt 50 bearbetningar av andra författares verk. Att vinna ett speciellt lättlästpris känns därför stort och speciellt för mig.

2 Hur bearbetar man en klassiker till lättläst?

– Jag brukar läsa igenom boken noggrant flera gånger och skriva en utförlig sammanfattning. När jag nästan kan handlingen utantill börjar jag skriva. Då vet jag redan ungefär vilka förändringar jag tänker göra. Det är viktigt att originalförfattarens röst hörs. Samtidigt vill jag själv sätta min egen prägel på berättelsen. Jag känner mig lite som en regissör som gör en film av en bok. Jag väljer ut de scener som jag tycker är viktigast och tolkar dem på mitt sätt.

3 Varför tror du att boken blivit så populär?

– Det handlar helt enkelt om att det är en bra berättelse som många fångas av och kan känna igen sig i. Och trots att boken skrevs för över 60 år sedan är romanen fortfarande aktuell idag. I tider då många flyktingar kommer till Sverige är det viktigt att bli påmind om att det fanns en tid då åtskilliga svenskar tvingades fly över havet från svält och förtryck, säger Johan Werkmäster.

4 Hur vill du beskriva din senaste bok, *Det får duga med en katt, där den ensamma Sonja får en katt som sällskap av sin dotter*?

– Boken är en varm och humoristisk berättelse med inslag av vemod och dramatik. Jag tror att temat kring ensamhet är viktigt för många och jag hoppas kunna ge läsarna en stunds underhållning, några leenden och skratt, kanske också ett och annat förfärat utrop.

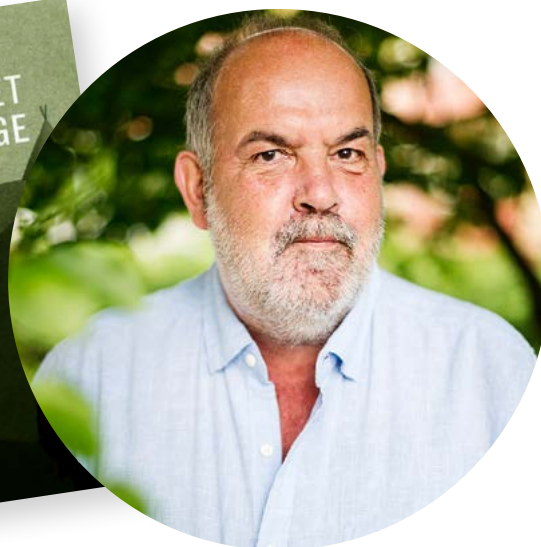

Foto: Anna Svanberg

5 Du har också skrivit den populära serien om herr Jansson och hans granne fröken Lasker i *En naken karl*. Hur kom du på de berättelserna?

– Det började faktiskt med fröken Lasker. I en av mina ”vanliga” böcker, novellsamlingen *Jag har målat Mont Blanc* (1988) finns en berättelse som heter ”Fröken Laskers hemlighet” och är delvis ett porträtt av en syster till min farmor. Samma år gavs den första upplagan av *En naken karl ut*. Skolöverstyrelsen (det var innan Centrum för Lättläst fanns) hade utlyst en tävling. Man skulle skriva en lättläst berättelse på temat Kärlek i vår tid. De LL-böcker som fanns på den tiden var ganska trista så jag försökte skriva en bok med mer humor i. Fröken Lasker fanns alltså redan som litterär gestalt i min sinnevärld, men nu satte jag in henne i ett annat sammanhang. Och för att det skulle bli roligt kände jag mig tvungen att uppfinna herr Jansson. *En naken karl* blev mycket populär. Jag hade inte tänkt skriva fler böcker om herr Jansson och fröken Lasker, men det fanns så många som ville läsa mer om dem att det till sist blev en hel serie böcker. Nu tror jag inte att det blir fler. Men man vet aldrig.

Text: Anette Säfström

BOKTIPS!

Nya lättlästa böcker

LL-förlaget ger ut lättlästa böcker för vuxna och unga vuxna. Här är tips på läsning ur höstens utgivning!

Kattvakten

av Malin Lindroth

Mary är kattvakt. En av alla katter som väntar på mat och uppmärksamhet är Håkan och när han råkar ut för en olycka blir Mary sjuk av oro. Hon tittar till honom både dag och natt. En död katt är alla kattvaktens mardröm. En dag på jobbet nämner Mary Håkans namn, och

kollegorna nappar direkt. Har hon alltså äntligen träffat en man? Innan Mary vet ordet av har lögnen växt sig så stor att hon inte vågar berätta sanningen. *Nivå 2*

Bättre koll på pengarna

av Elin Helander

Det här är en bok för den som blir orolig när hen tänker på pengar, eller vill lära sig mer om ekonomi men tycker att det är svårt att förstå. Undersökningar visar att nästan varannan person känner stress när

de tänker på sin ekonomi och det är extra lätt att bli orolig om man känner att man inte riktigt har koll. I Bättre koll på pengarna förklarar kognitionsvetaren Elin Helander ekonomi på ett enkelt sätt och visar hur du på enkla vis kan spara pengar för att få en bra grundbuffert. *Nivå 2*

En god natt – Så sover du bättre

av Helena

Kubicek Boye

Många sover dåligt i perioder. Orsakerna kan vara flera, som stress, oro eller smärta och lösningarna kan också se olika ut. I En god natt hjälper psykolog Helena Kubicek Boye läsaren att fundera kring sin sömnsituation. Vad skulle du kunna göra för att få bättre förutsättningar att sova gott? I boken får du också kunskap om sömncykler, hur sömnen ser ut under olika faser i livet och vad som händer i kroppen när vi sover – och när vi inte sover. *Nivå 2*

Laga mat

av Jessica Frej

Jessica Frej är proffs på supergod mat som är lätt att laga. I den här boken har hon samlat sina bästa recept på middagar med få ingredienser och moment. De flesta rätterna lagas dessutom i en enda kastrull eller på en plåt. Recepten är beräknade till två personer och presenteras med tydliga och detaljerade steg-för-steg-beskrivningar i både text och bild så att alla ska få uppleva att det kan vara både roligt och lätt att laga mat. *Nivå 1*

Läs mer om
LL-förlaget och
se alla nyheter
på hemsidan:
ll-forlaget.se